CONTRAGERILE GERUNZIALE- ÎNTRE CONTROVERSĂ ŞI RETORISM

Elena Boştenaru
PhD. student, Babeş-Bolyai University of Cluj-Napoca

Abstract:The aim of this paper is to point out the controversies risen with regard to the gerund. Although a wide number of theoreticians claim that it lacks predication, we attempt to demonstrate that the predication exists and that the gerund can be considered predicate when a lexical subject emerges. Moreover, its intrinsic durative content provides the text with a stylistic value that is more prominent than the one generated by the non-finite forms of the English verb.

Keywords: gerund, controversy, predication, change, phrase

0. Contextualizare

Începând cu secolul XX și continuând cu ultimele decenii, este sesizabilă apetența lingviștilor pentru contrageri, fiind emise păreri nu întotdeauna echivalente. În cele ce urmează, vom încerca să prezentăm multiplele perspective ale gramaticienilor cu privire la contrageri, precum și viziunea personală asupra statutului morfologic și sintactic al acestor construcții complexe. De asemenea, este interesant de văzut cum, la nivelul frazei, subordonatele se pot contrage printr-un gerunziu şi care este noul statut al acestuia în interiorul propoziţiei.

Totodată, este interesant de văzut care este efectul stilistic provocat de folosirea acestor construcții, precum și caracterul retoric impregnate enunțului pe care îl guvernează.

1. Gerunziul- formă complexă în gramatica limbii române. Modalități de transmitere

„Gerunziul este forma verbală nepersonală caracterizată prin morfemul segmental -ând/-ind şi un conţinut care exprimă acţiunea în desfăşurare, având un sens procesual”[1].

Astfel, încă din definiţie, remarcăm faptul că acest mod nepersonal este unul aparte între cele patru considerate de lingvişti drept nepersonale şi nepredicative. Sensul procesual intrinsec ajută la consolidarea statutului său verbal, respingând, în acelaşi timp o valoare nominală.[2]

La nivel formal, gerunziul se construieşte cu ajutorul temei de prezent a verbului căruia i se adaugă sufixul verbal *-ând. -Ind* este varinta lui *-ând* şi apare datorită particularităţilor fonetice ale verbului. Prin urmare, toate verbele de conjugarea I, a II-a şi a III-a şi o parte dintre cele aflate la conjugarea a IV-a vor forma gerunziul cu ajutorul sufixului *-ând,* în timp ce *-ind* va

[1] G. G. Neamţu, „*Formele verbale nepersonale-sensuri noţionale sau calificative?”,* în StUBB, 46, nr. 3,Cluj-Napoca, 2001, p. 75.

[2] În lucrarea de faţă respingem ideea susţinută în mai multe lucrări „şcolăreşti”, apărute la Craiova în ultimii ani, care susţin că gerunziul îşi schimbă valoarea gramaticală, devenind substantiv, prin „articulare nehotărâtă”, propunând ca exemplu „un intrând”. Înainte de a ne hazarda să propunem o valoare morfologică pentru un cuvânt sau pentru o clasă de cuvinte, trebuie avut în vedere statutul semantic al cuvântului respectiv. Or, caracterul procesual al gerunziului este intrinsec, specific claselor verbale.

apărea la cealaltă parte a verbelor de conjugarea a IV-a (**Exemplu**: mâncând, văzând, mergând, urând vs. scriind).

Alexandru Graur susţine că „gerunziul se formează, în limba română, de la indicativul prezent, persoana I.”[3] Lingvistul îşi susţine opinia, argumentând că, alături de indicativ prezent şi de conjunctiv prezent, doar gerunziul mai prezintă forme iotacizate[4].

Nu trebuie neglijate alternanţele fonetice infinitiv-gerunziu. Florica Dimitrescu vorbeşte despre alternanţele a/ă +g (a merge/mergând), a/ă + şt/sc (a paşte/păscând), oa/o+c (a stoarce/storcând), e/a+d,z (a tinde/tinzând), i/d,z, d/z, t/ţ (a dezminţi/dezminţând).

De asemenea, prezenţa contextuală a unui pronume, personal sau reflexiv, formă atonă, impune apariţia lui „-u” etimologic, în poziţie finală (mâncâdu-l).

În ceea ce priveşte forma negativă pe care verbul o are în această ipostază modală, se impun câteva observaţii de natură formal-sintactică. Formal, apare prefixul negativ „ne-”, care i se ataşează formei afirmative[5]. Analizând problematica din punct de vedere sintactic şi ţinând cont de perspectiva propusă de GALR 2005/2008, „negaţia gerunziului este una propoziţională, raportându-se la predicaţie, impunând sau nu dubla negaţie.”[6] În plus, dacă nu apare acest tip de negaţie, propoziţională, gerunziul aflat la forma negativă intră în opoziţie, automat, cu un alt gerunziu, generând ceea ce GALR 2005/2008 numeşte „negaţie nonverbală, focalizată, parţială”.[7] În această situaţie, lucrurile se schimbă şi la nivel formal. Nu mai este utilizat prefixul „ne-”, ci marca negaţiei, „nu”, antepusă, necorelată.

Dincolo de cele precizate mai sus, ar mai fi de spus că lingviştii privesc diferit valorile pe care le poate avea verbul la modul gerunziu. Unii vorbesc despre faptul că, dată fiind echivalenţa cu un participiu, acesta are şi o valoare adjectivală. Alţii vorbesc despre valenţele sale adverbiale, pornind în demersul lor explicativ de la exemplul evoluţiei lexemului „curând”. Totuşi, noi ne vom construi observaţiile de-a lungul lucrării, pornind de la opinia Fiedei Edelstei şi de la cea a Matildei Caragiu, care susţin „caracterul verbal net”[8] al modului gerunziu, pe care îl pun în opoziţie cu celelalte trei moduri nepersonale. Argumentul celor două cercetătoare este unul extrem de puternic, incapacitatea gerunziului de a avea o valoare substantivală.

2. Contragerile. Circumscrierea fenomenului- poziții și formulări

Pentru a putea aborda într-o manieră deconstructivistă fenomenul contragerilor în sintaxa limbii române, subliniind problematicile pe care le presupun în analiza gramaticală și nu numai, este nevoie să oferim o definiție clară a acestora, pornind, desigur, de la opiniile avizate ale unor specialiști în domeniu.

Contragerile au reprezentat o preocupare ardentă, numeroși gramaticieni încercând să formuleze o perspectivă cât mai potrivită în ceea ce la privește. Dovezi elocvente în acest sens sunt articolele publicate în diverse reviste gramaticale, dar și lucrările de referință care au pus bazele întregii gramatici a limbii române, în care se glosează pe marginea proceselor ce fac obiectul articolului de față. De cele mai multe ori, terminologia diferă, însă exemplele și

[3] Al. Graur, *Tendinţe actuale ale limbii române,* Editura Academiei, Bucureşti, 1969, p. 201.
[4] De fenomenul iotacizării se ocupă lucrarea coordonată de Florica Dimitrescu, *Istoria limbii române,* Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 331-332.
[5] Contextual, pot apărea adverbele cu valenţe de intensificare precum „mai” sau „prea” care impun o scriere fără pauză (nemaiauzind/nepreavăzând).
[6] GALR, vol. II, Bucureşti, 2005, p. 708.
[7] GALR, vol. I, Bucureşti, p. 527.
[8] M. Caragiu, „Sintaxa gerunziului românesc”, în S.G., II, Bucureşti, p. 87

explicațiile scot la suprafață unul și același fenomen. Sunt însă și situații în care gramaticienii formulează păreri diametral opuse. În cele ce urmează, vom încerca să urmărim pozițiile față de structurile în discuție, analizându-le în diacronie. Astfel, vom începe cu primele păreri expuse în gramatica modernă, începând cu prima jumătate a secolului XX, pentru a glisa treptat spre actualitate și, implicit, spre cele mai recente lucrări publicate.

Potrivit lui **Iorgu Iordan** de la o propoziție dezvoltată la frază nu este decât un pas, iar acesta rezidă în introducerea predicatelor (fenomen cunoscut astăzi ca *expansiune*). Nici operația inversă nu îi rămâne străină, gramaticianul invocând posibilitatea transformării unei fraze într-o simplă propoziție dezvoltată prin desființarea predicatelor.

Exemplu$_1$: „Când veni primăvara, natura, care fusese ca și amorțită până atunci, își recăpătă forțele imediat ce apărură primele raze ale soarelui."

Exemplu$_2$: „La venirea primăverii, natura, ca și amorțită până atunci, își recăpătă forțele odată cu apariția primelor raze ale soarelui."[9]

După cum se poate observa, Iorgu Iordan lărgește sfera contragerii, relaționând-o cu formele de infinitiv lung („venirea" în cazul de față). Acesta ar fi putut opta pentru formularea „venind primăvara", unde verbul la modul indicativ, timpul perfect simplu trece la gerunziu, însă preferă infinitivul lung, în AC$_3$. În ceea ce îl privește pe **Heyman Tiktin**, asociind propozițiile subordonate cu termenul de *dependente*, acesta oferă o variantă pentru contragerile de mai târziu, calificându-le drept „substituiri de dependente"[10]. Rând pe rând, Heyman Tiktin va analiza fiecare subordonată, fie necircumstanțială (subiectivă, atributivă, completivă), fie circumstanțială (temporală, modală, consecutivă, cauzală, finală, condițională sau concesivă), ilustrând, de fiecare dată, pe lângă informațiile furnizate de către orice lucrare gramaticală (elemente introductive, conectori specifici), posibilitățile de substituire ale acestora, prin recurgerea la una dintre categoriile propuse: construcții gerunziale, infinitivale sau apozitive.

Lucrarea editată de Academia Română în 1963 se limitează la o prezentare a principalelor subordonate circumstanțiale și necircumstanțiale, nepromovând însă ideea de *contragere*. Există o referință minimală la procesul în cauză în capitolul destinat subordonării, unde se vorbește despre „corespondența dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție"[11], insistându-se asupra echivalenței conținutului redat.

Îmbrăcând o altă formă, în capitolul destinat părților de propoziție se vorbește despre existența unor „construcții absolute"[12], ca exemple sugestive ale părților de propoziție dezvoltate (alături de cele simple: subiect, predicat, atribut, complement). În cadrul acestora se pot identifica sus-numitele construcții circumstanțiale gerunziale, infinitivale și participiale. Condiția care ar trebui îndeplinită pentru a putea discuta despre acest tip de structuri este legată de existența unui subiect propriu, diferit de cel al propoziției regente. GLR oferă și un exemplu sugestiv, preluat din creația lui Ion Creangă.

Exemplu: „Odată, **slujind un episcop** oarecare de hramul bisericei, la Buna Vestire din Iași, **părintele Duhu** intră în biserică."[13]

Este clară distincția care se face între cele două subiecte. Dacă în regentă se remarcă în poziție de subiect substantivul *părintele,* în fosta temporală, contrasă gerunzial, substantivul *episcop* apare ca subiect.

[9]Iorgu Iordan, *Gramatica limbii române*,
[10]Heyman Tiktin, *Gramatica română,* ediția a III-a, București, 1945.
[11]*GLR*, Editura Academiei Republicii Populare, II, București, 1963, p. 255.
[12]*Ibidem*, p. 82.
[13]*Ibidem*.

În ciuda faptului că termenul de *contragere* nu este utilizat efectiv, se subînțelege că, în fapt, toate aceste tipare de construcții vizează acțiunea de prelucrare la nivel sintactic, ce reprezintă, de altfel, articolului de față. Însuși termenul de *construcție* este extrem de complex, cunoscând diverse variante, sintetizate cel mai bine de către Ionuț Pomian în *teza sa de doctorat,* lucrare pe care o vom aminti și în continuare.

Sorin Stati nu omite tratarea fenomenului în discuție, chiar dacă abordarea sa este una succintă. Astfel, în lucrarea sa, *Teorie și metodă în sintaxă*[14], lingvistul bucureștean se ocupă de *sinonimia sintactică*, încercând să ofere o clasificare plauzibilă a principalelor cazuri în care se poate vorbi de aceasta. Contragerea, ca exponentă de seamă a corespondenței stabilite între propoziții și părți de propoziții, nu poate lipsi, chiar dacă nu este formulată clar sub această terminologie.

Problematica *sinonimiei sintactice* este tratată mai pe larg în *Elemente de analiză sintactică*[15]. Și aici, un loc aparte este deținut de către sinonimia dintre o propoziție și, evident, o parte de propoziție. Exemplele pe care le oferă scot în evidență contrageri de tipul celor identificate: infinitivale, gerunziale, participiale (sub denumirea de *reduceri*, în prezent).

Exemplu$_1$: „ Dovediți sau bănuiți a fi fost capii răzvrătirii și a fi săvârșit diferite crime, erau ferecați în lanțuri.”[16]

Exemplu$_2$: Dovediți sau bănuiți că au fost capii răzvrătirii și că au săvârșit diferite crime, erau ferecați în lanțuri.

Mioara Avram manifestă în studiile elaborate un interes profund față de fenomenul în discuție. Mărturii în acest sens stau articolele publicate (*Contragerea propozițiilor și dezvoltarea părților de propoziție*[17], apărut în publicația *Limbă și literatură* în anul 1978), dar și capitolul cu același nume din lucrarea sa, *Gramatica pentru toți*[18]. Această temă este abordată prin raportare la efectele pe care le produce în mod concret în limbă, ca ansamblu la care au acces toți vorbitorii. În viziunea sa, contragerile sunt ilustrative pentru variabilitatea lingvistică de care dispunem în redarea unuia și aceluiași mesaj. Astfel, potrivit definiției, contragerile sunt „tehnici, procedee sau exerciții de transformare a unor unități sintactice de un anumit grad în altele de alt grad în ierarhia propoziție-frază.”[19]

Explicația oferită de Mioara Avram este sugestivă, însă aceasta pare să aibă în vedere numai aspectul legat de procesualitate. Prin urmare, este neglijată *contragerea* ca *rezultat* în sine al procesului. Trebuie înțeles faptul că nu contestăm corectitudinea definiției, însă trebuie asumată fragmentaritatea acesteia. De asemenea, numește contragerea „reducere sau scurtare”[20], lucru considerat inadmisibil de predecesorul său, Heyman Tiktin, dar și de către reprezentanții Școlii Clujene de gramatică, care vor disocia contragerile de reduceri, stabilind deosebirile dintre acestea și analizându-le separat.

Ion Coteanu tratează structurile în discuție, destinându-le o bună parte a capitolului *Transformarea, contragerea și expansiunea,* inclus în lucrarea sa *Gramatica de bază a limbii române*[21]. Sugestivă este abordarea pe care o propune, căci reunește în același capitol aspecte care vizează orice tendință de transformare.

---

[14]Sorin Stati, *Teorie și metodă în sintaxă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.
[15]Sorin Stati, Elemente de analiză sintactică, EDP, București, 1972.
[16]*Idem*, pag. 172, *apud* Liviu Rebreanu, *Răscoala,* p. 515.
[17]Mioara Avram, *Contragerea propozițiilor și dezvoltarea părților de propoziție,* în LL, II, p.261-267.
[18]*Idem*, *Gramatica pentru toți*, București, 1986.
[19]*Idem*, *Contragerea propozițiilor și dezvoltarea părților de propoziție,* în LL, II, p.262.
[20]*Ibidem.*
[21]Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Garamond, București, 1995.

Cercetarea sa debutează cu exemple referitoare la transformări dintr-o parte de vorbire în alta (posibil dintr-una simplă într-una dezvoltată, neavând vreo repercusiune asupra sensului transmis – verbele, adverbele, adjectivele și locuțiunile aferente sunt exemple sugestive în acest sens), continuând cu schimbări la nivelul conturului intonațional și la al formei propozițiilor (fluctuații între cele cinci tipuri: enunțiativă, afirmativă, negativă, exclamativă și interogativă), pentru ca în cele din urmă să se oprească la fenomenul contragerii, analizându-l în paralel cu expansiunea, lucru pe care îl face și Mioara Avram.

Gramaticianul sesizează prevalența contragerilor în ansamblul transformărilor lingvistice pe care el însuși le sintetizează, încercând să ofere o definiție adecvată: „Contragerea este o restrângere, o concentrare a unei propoziții într-o parte de propoziție (eventual dezvoltată!).”[22]

Remarcabilă este precizarea pe care o face cu privire la materializarea transformărilor, acesta atrăgând atenția asupra schimbărilor ce vizează verbul-predicat – trecerea la un mod nepersonal.

D. D. Drașoveanu, unul dintre reprezentanţii de seamă ai gramaticii „dinspre Cluj”, realizează poate cel mai complex studiu cu privire la tema abordată de lucrarea noastră, propunând o dihotomie a acestor construcţii complexe, contrageri şi reduceri. Spre deosebire de antecesorii săi analizează problema în profunzime, subliniind, de fiecare dată argumentat, diferenţa dintre cele două fenomene gramaticale ce vizează „prescurtările gramaticale”.

Și pentru că operează cu această disociere, în direcția căreia se îndreaptă și lucrarea de față, vom vorbi mai întâi despre modalitatea în care D. D. Drașoveanu se raportează la *contrageri* in extenso

În ciuda faptului că nu este total de acord cu opinia propusă de Mioara Avram în studiile sale ce au drept temă contragerile, gramaticianul clujean nu neagă importanţa elementelor propuse de aceasta, căci, pentru prima dată, cineva resuscitează subiectul, propunând o variantă de interpretare susţinută cu argumente, mai puternice sau mai slabe. Aceasta afirmă răspicat existența acestora și subliniază, desigur, rolul fundamental pe care îl au în vorbirea curentă și în procesul de stilizare a limbii.

Înainte de a face orice observaţie, în stilul caracteristic, lingvistul defineşte termenii pe care urmează să-i utilizeze. Definiția pe care o oferă D. D. Drașoveanu umple toate golurile existente, prezentând fenomenul atât ca proces, cât şi ca rezultat şi delimitând toate consecințele. Potrivit acestuia, „cuvântul *contragere* trimite la două fapte și-l presupune pe un al treilea: la proces, la rezultatul lui și presupune faptul supus respectivului proces: avem adică un transformandum, o transformare și un transformatum.”[23] Astfel, *transformandumul* sau *td-ul,* după cum apare în lista de abrevieri, vizează propozițiile subordonate, care sunt supuse procesului de transformare sintactică. De asemenea, *td-ul* vizează și propozițiile coordonate.

Transformarea se referă la modificările survenite, sesizabile, în special, în cazul verbului: „transformarea are ca obiect, cum de asemenea se știe, verbul-predicat, căruia i se înlocuiește modul personal cu unul nepersonal, și relatorul interpropozițional (conectiv sau flectivul conjunctivului, *să*).”[24] Invocarea incontestabilă a transformărilor care se aplică verbului predicat, trecând la un mod nepersonal și nicidecum schimbându-și valoarea gramaticală (*vezi* Mioara Avram), anulează fără doar şi poate.

În ceea ce privește *transformatumul* sau *tt-ul*, lingvistul clujean atrage atenția asupra diversității pe care au promovat-o predecesorii săi, care înscriau în categoria contragerilor, pe

[22]*Ibidem*, p. 331.
[23]D.D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române,* Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997, p. 245.
[24]*Ibidem*.

lângă modurile nepersonale, *derivate verbale* (*vezi* punctual dedicatMioarei Avram) sau *apoziția* (*vezi* punctual consacrat lui Tiktin) și își manifestă dezaprobarea față de acestea. Explicația pe care D. D. Drașoveanu o oferă este importantă și pornește de la două exemple concrete: primul – o contragere cauzală, iar al doilea – o așa-zisă „contragere" substantivală.

a. *Coborând temperatura, apa a-nghețat.*
b. *Am ajuns la locul întâlnirii.*[25]

Potrivit gramaticianului, dacă în cazul primului exemplu, pentru a stabili funcția cauzală, este imperioasă revenirea la nivel inter (*Fiindcă a coborât temperatura, apa a-nghețat.*), în cazul celui de-al doilea funcția de circumstanțial de loc poate fi stabilită fără probleme, neimplicând stabilirea echivalentului la nivel inter (*Am ajuns unde era întâlnirea.*).

Oferind această situație concretă, D. D. Drașoveanu ilustrează, indubitabil, necesitatea restrângerii fenomenului *contragerii* la nivelul formelor verbale nepersonale, perspectivă după care se ghidează și prezenta cercetare. Acesta punctează principalele moduri nepredicative, evocatoare pentru fenomenul *contragerilor*, integrând în rândul acestora, pe lângă gerunziu, infinitiv, participiu (pe care îl vom încadra în *reduceri*), și supinul. După cum am văzut anterior în articolul Mioarei Avram, și aceasta lua în considerație modul supin, ca unul dintre cele patru moduri nepersonale fundamentale în care poate fi transformat un verb-predicat la mod personal. Firește, D. D. Drașoveanu este primul care abordează problematica cu o concizie debordantă, impunând clar existența a trei tipuri esențiale de *contrageri*:

a. gerunziale;
b. infinitivale[26];
c. supinale;

În aceeași manieră ca Mioara Avram, D. D. Drașoveanu expune principalele transformări sesizabile în cazul acestor construcții, remarcând substituirea modului personal al verbului cu unul nepersonal, dar și dispariția elementului de relație (conjuncție, pronume relativ etc.).

G. G. Neamțu duce mai departe tradiţia gramaticii „dinspre Cluj" promovată de D. D. Drașoveanu, menținând disocierea: contrageri – reduceri. Astfel, în cursul suținut la Facultatea de Litere, UBB (în anul universitar 2011-2012), acesta abordează această temă mult dezbătută, formulând p definiţie personală: „Prin contragerea unei propoziții subordonate înțelegem trecerea verbului predicat de la o formă personală la o formă nepersonală și suprimarea elementului relațional subordonator."[27]

Lingvistul propune exemple sugestive pentru a diferenția contragerea de celelalte fenomene, apoziţia, nominalizarea sau derivarea verbală. În studiile sale, vorbeşte tot despre trei tipuri fundamentale de contrageri (gerunziale, infinitivale și supinale), insistând, la fel ca și predecesorul său, asupra dublei perspective din care trebuie privit întregul fenomen. Astfel, contragerea nu vizează doar procesul de transformare, ci și rezultatul acestuia, putând fi aplicată propozițiilor subordonate (fie circumstanțiale, fie necircumstanțiale), dar și celor coordonate (nu sunt atât de frecvente ca precedentele). După cum am subliniat şi anterior, pentru acesta sunt importante, în egală măsură, procesul și rezultatul fenomenului gramatical ce are în prim-plan contragerile.

[25]*Idem*, p. 246.
[26]Aceste construcţii sunt, în opinia noastră, speciale şi am ales să le prezentăm într-un articol distinct, „*Construcțiile infinitivale - o controversă morfologică cu valoare stilistică",* apărut în *Journal of Romanian Literary Studies, nr. 14/2018,* Târgu-Mureș.
[27]G.G. Neamțu, *Curs 2011-2012,* Cluj-Napoca.

Totodată, G. G. Neamţu face o observaţie foarte importantă, susţinând că acest proces de contragere nu poate fi generalizat. Există un set de regului care trebuie respectat atunci când sunt vizate cele două procese antitetice, contragerea şi expansiunea.

Abordarea exhaustivă pe care o propune evidenţiază toate controversele existente cu privire la încadrarea contragerilor la nivel inter sau intrapropoziţional, stabilind pentru acestea statutul de *propoziții contrase*, iar pentru formele verbale nepersonale statutul de *propredicate*. Ceea ce îl îndeamnă să le plaseze la nivel interpropoziţional, este tocmai prezența subiectului, care poate fi identic sau nu cu cel al regentei. Acest lucru a fost dezbătut și de către D. D. Drașoveanu, așa cum am reliefat în prezentarea de la punctul anterior.

Totuşi, interpretarea are limitările sale (lipsa conjuncțiilor sau a pronumelor relative pe post de cuvânt introductiv și prezența prepozițiilor, lipsa unui element subordonator în cazul gerunziului – *expresia zero a subordonării*[28] sau mijlocul de redare a expresiei raportului dintre subiect și predicat, în absența desinențelor și a sufixelor, specifice formelor verbale personale), neputând fi considerată în totalitate îndreptățită.

Dumitru Irimia are, într-un fel sau altul, o poziţie similară cu GLR 1963, optând pentru denumirea de „forme verbale absolute.”[29] Astfel, în lucrarea sa de referinţă analizează în parte fiecare mod nepersonal, insistând asupra situațiilor în care acestea pot fi integrate în categoria „constituenților dezvoltați.”[30]

GALR 2005 nu vorbește explicit despre contrageri și reduceri, apelând strict la această terminologie, dar este evident faptul că grupurile verbale de tipul celui menționat mai sus fac trimitere la acestea. După cum stabilește GALR, grupurile cu centru gerunzial, participial, supinal sau infinitival sunt *sintactic – dependente,* aflându-se în imposibilitatea de a satisface valența predicativității și, implicit, de a se organiza în enunțuri: „Lipsite de capacitate predicativă, ca efect al unei trăsături definitorii a formelor nepersonale de a fi incompatibile cu M(orfemele de)P(redicativitate), grupurile verbale organizate în jurul unor asemenea forme nu se pot constitui în enunțuri.”[31] Plecând de la această premisă, lucrarea anulează din start posibilitatea încadrării structurilor de acest tip la nivel *interpropoziţional*. Oricum, detalierea ulterioară a fiecărui mod nepersonal scoate la iveală inconsecvențe, un exemplu sugestiv reprezentându-l gerunziul și realizările propoziționale propuse pentru acesta (circumstanțialul de timp, de cauză, condițional sau concesiv).

Detalierea aspectelor legate de centrul verbal la o formă nepersonală aduce cu sine mențiuni ulterioare. Astfel, este atestată o oarecare *autonomie sintactică,* ce rezidă în combinarea cu subiectul, insistându-se asupra absenței acesteia la nivel comunicațional. Soluția propusă de GALR este raportarea la un „suport sintactic la formă personală, suport care poate apărea fie ca exterior grupului, fie ca încorporând acest grup, prin legarea lui de un operator verbal.”[32] Pentru a ilustra cele spuse, vă propunem următoarele exemple:

Exemplu$_1$: Trezindu-se toată lumea dis-de-dimineață s-a plecat în excursie.

Exemplu$_2$: Prezentându-se toți candidații s-a putut începe examenul.

Ionuț Pomian duce mai departe perspectiva expusă de GALR 1963 și GALR 2005/2008, care se rezuma doar la o desemnare a structurilor prin terminologia de *construcții absolute.* Deși o menține cu mici rezerve, acesta îi restrânge aplicabilitatea la nivelul contrucțiilor gerunziale și

[28]*Ibidem.*
[29]Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, ediția a III-a, editura Polirom, Iași, 2008, p. 308.
[30]*Ibidem.* 309.
[31]*Idem*, p. 49.
[32]*Idem*, p. 72.

participiale circumstanțiale, unde *expresia zero a subordonării*, amintită și de către G. G. Neamțu, face ca relația de subordonare să se realizeze prin *aderență*.

Este evident faptul că deși terminologia este diferită (parțial asemănătoare cu cea expusă în GALR 1963), se face trimitere la contrageri și la reduceri. În fond, după cum am văzut și în lucrările anterioare, mecanismul este același. Terminologia poate varia, însă implicațiile au în vedere unele și aceleași forme verbale nepersonale, în cazul de față gerunziul, infinitivul și participiul (nu tratează supinul și implicațiile acestuia). Concluziile la care ajunge nu sunt diametral opuse în raport cu cele expuse de predecesorii clujeni. Am menționat și anterior că soluția sa este calificarea structurilor drept propoziții nonfinite, în timp ce D. D. Drașoveanu și G. G. Neamțu vorbesc despre *pro-propoziție* și despre *propredicat.*

GBLR 2010 abordează această temă în maniera ce ne este cunoscută din teza lui Ionuț Pomian, promovând statutul de *propoziții non-finite*. Remarcabil este faptul că GBLR nu mai susține existența unor *moduri* nepersonale sau nepredicative, ci optează pentru o altă denumire, *forme verbale non-finite*, argumentându-și alegerea. Potrivit acestei ultime lucrări de specialitate, noțiunea de mod nu mai poate fi asociată cu formele de gerunziu, infinitiv, participiu sau supin, deoarece nu presupun exprimarea unei poziții a locutorului față de acțiunea redată, așa cum reiese din însăşi definiţia categoriei gramaticale a modului. (vezi capitolul anterior unde sunt prezentate categoriile gramaticale ale verbului). Caracterul non-finit atribuit acestora rezidă în lipsa autonomiei comunicaționale, mai precis în „imposibilitatea grupurilor pe care le constituie de a forma enunțuri de sine stătătoare.”[33]

Practic, terminologia propusă de GALR 1963 este reactualizată, propozițiile non-finite cuprinzând atât fostele *construcții absolute,* izolate prin virgulă (în cazul celor gerunziale, participiale) sau prin prepoziție (în cazul infinitivului), cât și construcții care nu sunt izolate, ipoteză susținută de exemple precum:

Exemplu$_1$: a. răspunsuri **privind**$_{\textbf{Grup verbal gerunzial (GVger)}}$ lecția$_{\text{Grup nominal (GN)}}$ de zi.

Exemplu$_2$: Norocul lor este acela $_{\text{GNpron}}$**de**$_{\textbf{GPrep}}$ **a conta** $_{\textbf{GVinf}}$ pe bunici.

Exemplu$_3$**:** elevi dornici $_{\text{GAdj}}$**de** $_{\textbf{GPrep}}$ **a pleca**$_{\textbf{GVinf}}$ în excursie.

Totodată, GBLR sesizează atașarea directă a grupului gerunzial (aderența în viziunea lui G. G. Neamțu), fără existența unui conector specializat (pronume sau prepoziție), spre deosebire de grupul infinitival și de cel supinal, unde este vizibilă existența prepozițiilor (*a* – flectiv relațional, *de*- prepoziţie simplă etc.), aspecte reliefate și de către predecesori.

3. Recurența contragerilor în literatura actuală și stilistica lor

Dată fiind prezentarea diacronică a fenomenului gramatical al contragerilor, considerăm relevantă o analiză a recurenței lor în literatura contemporană, „foarte contemporană” mai exact în cea a anilor 2000. Este clar că pot fi contrase toate subordonatele, dar dincolo de aspectul grammatical, interesează și efectul stilistic al utilizării acestora. Întrucât spațiul articolului este restrains, reliefăm doar câteva exemple din romanul „Soldații” al lui Adrian Șchiop după cum urmează:

- „e un fel de mascotă a barului, tot timpul pus pe profit, **rotind** ochii în cap, **pândind** ocazii, **buzunărind** bețivi”
- „estetic **vorbind**, contrastul dintre cele două zone e splendid, fără cusur”

[33] *GBLR*, București, Editura Univers enciclopedic gold, București, 2010, p. 286.

- „drogatul, tot **baletând** pe manele, s-a sustras discret din peisaj”
- „m-a contrazis Alberto, **simțind** pretextul real”
- „puteam să mă aștept să-i văd umbra amenințătoare, **ieșind** dintre blocuri”
- „când se întâlneau erau ca două rândunele, **căutându-și** în pene”
- „într-o zi mai caldă, l-am văzut **dormind** pe trotuarul din fața barului”
- „am susurat amabil, **masându-i** ceafa groasă”
- „a dispărut **vorbind** la telefon, cu pași lenți, măsurați, lipsiți de importanță”[34]

Gramatical, gerunziul redă o acțiune continua, stilistic, acesta imprimă dinamism discursul, fie el liric sau epic. Dacă în poezia modernă și posmodernă a ocupat un loc semnificativ, nici scrierile douămiiste nu sunt mai prejos. În fragmentele propuse, remarcăm faptul că acesta nu mai ocupă poziția de epitet, pierzându-și rolul formal, ornant, ci sunt contrageri de diferite feluri. Contragerea propoziției copulative în enunțurile „m-a contrazis Alberto, simțind pretextul real” sau „am susurat amabil, masându-I ceafa groasă” evidențiază o succesiune de acțiuni, „subordonându-le unui process durative”[35]. Se poate spune că acțiunea este mutată din prim-plan în subsidiar, ajungându-se la efectul stilistic de digresiune. În plus, legarea gerunziilor de verbele predicative ca în „când se întâlneau erau ca două rândunele, **căutându-și** în pene” îi imprimă enunțului un ritm alert, susținând și economia de expresie. Retorismul, conținutul intrinsec al modului gerunziu nu este de neglijat. Persuasiunea dobândește un aspect durativ primordial. Așa cum am evidențiat mai sus, nu primează aspectul ornant, ci acela discursiv.În textul lui Adrian Șchiop, dialogurile personajului narator cu Alberto sunt scurte, dar pline de consistență.

Chiar dacă nu ne-am propus să redăm exhaustiv valorile expresive ale contragerilor gerunziale, ci doar capacitatea acestora de imprima voioșie textului, într-o manieră economică, putem clasifica[36] gerunziile din exemplele de mai sus în mai multe categorii:

- Gerunzii asociative: „rotind”, „pândind”;
- Gerunzii modale: „dormind”, „buzunărind” etc.
- Gerunzii temporale: „vorbind”;
- Gerunzii cauzale: „baletând”;
- Gerunzii explicative: „vorbind” (estetic);

4. Concluzii

Reanalizând toate datele despre gerunziu și despre contragerile gerunziale, putem conchide că acest mod nepersonal are o structură intrinsecă atipică, sensul durativ situându-l în imediata apropiere a modurilor predicative.

Personal, suntem de părere că modul gerunziu trebuie considerat „propredicat”, după cum susține și D. D. Drașoveanu întrucât, în anumite contexte are capacitatea de a selecta un subiect

[34]Adrian Schiop, *Soldații*, Editura Polirom, Iași, 2014.
[35]Rodica Zafiu, 2000, p. 222.
[36]Clasificarea urmează modelul propus de Paula Nemțuț în „Modurile nepersonale ale verbului în limba română contemporană”, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2011, p. 202.

propriu. Dat fiind faptul că mulți lingviști argumenteaza predicativitatea bazându-se pe relația de interdependență dintre subiect și predicat, capacitatea de selecție a unui subiect propriu, poate fi, în sens invers, un argument extrem de important în vederea cristalizării statutului de propredicat. De asemenea, și în exemplele date gerunziul este izolat prin virgulă de restul enunțului. Acest semn de punctuație marchează un raport de coordonare de cele mai multe ori, fapt ce implică apariția unui predicat, deoarece coordonarea unei părți de propoziție cu o propoziție subordonată este bizară.

Totodată, avansăm idea unei ierarhizări a predicativității, teorie expusă și într-un articol anterior ce viza statutul construcțiilor infinitivale, cunoscute și sub numele de contrageri infinitivale. Această problemă urmează să fie tratată într-o lucrare mai amplă.

BIBLIOGRAPHY

1. Avram, Mioara, *Contragerea propozițiilor și dezvoltarea părților de propoziție,* în LL, II.
2. Caragiu, M., „Sintaxa gerunziului românesc", în S.G., II, Bucureşti.
3. Coteanu, I., *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Garamond, București, 1995.
4. Draşoveanu, D. D., *Teze şi antiteze,* Editura Dacia, Cluj-Napoca.
5. GALR, București, 2008.
6. GBLR, București, 2010
7. GLR, București, 1963.
8. Graur, Al., *Tendinţe actuale ale limbii române,* Editura Academiei, Bucureşti, 1969
9. Guţu-Romalo, Valeria, „Între „model" şi „normă", în Studii Lingvistice. Omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan, la aniversare, Editura Universităţii din București, 2007.
10. Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, ediția a III-a, editura Polirom, Iași, 2008.
11. Neamțu, G. G., „*Formele verbale nepersonale-sensuri noţionale sau calificative?",* în StUBB, 46, nr. 3,Cluj-Napoca, 2001
12. Neamțu, G. G., *Curs 2011-2012,* Cluj-Napoca.
13. Nemțu, G. G. „o modalitate specială de a realiza conținutul gramatical imperativ, unul mai puțin categoric", în *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și... distincții,* Ediția a III-a. Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
14. Nemţuţ, Paula, *Moduri nepersonale ale verbului în limba română contemporană*, Editura Universităţii din Oradea, Oradea, 2011.
15. Schiop, Adrian, *Soldații*, Editura Polirom, Iași, 2014.
16. Stati, S., Elemente de analiză sintactică, EDP, București, 1972.
17. Stati, S., *Teorie și metodă în sintaxă*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.
18. Zafiu, R, *Narațiune și poezie,* Editura Bic ALL, București, 2000.